Spel inspek tionen

Vägledning för arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Version 2
Februari 2025

spelinspektionen.se

Innehåll

1 Inledning 3
Ett nytt regelverk mot penningtvätt och finansiering av terrorism 4

2 Penningtvätt och finansiering av terrorism 5
Vad är penningtvätt? 5
Vad är finansiering av terrorism? 5

4 Riskklassificering 8
Indikationer på låg risk 8
Indikationer på normal risk 8
Indikationer på hög risk 8

5 Rutiner 9

6 Utbildning 10

7 Kundkännedom 11
Den inledande kontrollen 11
Affärsförbindelsens syfte och art 11
Omfattningen av åtgärderna för kundkännedom 12
Closed loop som riskminimerande åtgärd 13

8 Bevarande av handlingar och uppgifter 15

9 Modellriskhantering 16

10 Övervakning 17

11 Rapportera till Finanspolisen 18

12 Intern kontroll och visselblåsning 20
Verksamhetens storlek och art 20
System för visselblåsning 20

1 Inledning

Sedan föregående vägledning från 2021 har Spelinspektionen aktivt bedrivit penningtvättstillsyn på den svenska spelmarknaden. Tillsynen har i flera fall resulterat i ingripanden mot licenshavare som brustit i sina skyldigheter enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen). Bristerna har framförallt varit hänförliga till licenshavarnas arbete med kundkännedom som ansetts vara otillräckligt. Denna fjärde upplaga av vägledningen innehåller därför vissa förtydliganden i dessa delar. I övrigt har texten bearbetats språkligt och strukturmässigt. Denna vägledning ersätter tidigare upplagor.

Vägledningen vänder sig framför allt till licenshavare för kommersiellt onlinespel och vadhållning online. Innehållet är dock sådant att den även är relevant för andra licenshavare.

Den svenska spelmarknaden är i ständig förändring och har under de senaste åren präglats av en omfattande teknisk utveckling och stark ekonomisk tillväxt. Det är framförallt licenskategorierna kommersiellt onlinespel och vadhållning som driver den ekonomiska tillväxten. Risken för att spelsektorn utnyttjas för penningtvätt bedöms vara hög, i huvudsak på grund av höga insatser, vinster och hög omsättning.[1]

En central utgångspunkt för penningtvättsregelverket är att förhindra att verksamheter utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. Samtidigt ska möjligheten att driva en effektiv verksamhet inte påverkas mer än nödvändigt. En avvägning mellan dessa intressen förutsätter ett riskbaserat förhållningssätt från licenshavaren. Det riskbaserade förhållningssättet ska genomsyra licenshavarens arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism, vilket innebär att åtgärderna mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska stå i proportion till riskerna i licenshavarens verksamhet.[2]

1 Se t.ex. den Nationella Riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige, 2020/2021 s. 117.

2 Se avsnitt 4.

Vägledningen utgör ingen exakt manual för hur den specifika licenshavaren ska arbeta, men den ger en översiktlig och sammanställd beskrivning av licenshavares skyldigheter enligt penningtvättsregelverkets mest centrala delar. Den beskriver även möjliga tillvägagångsätt för ett riskbaserat arbete och ger exempel på effektiva åtgärder. Den som använder vägledningen måste alltid bedöma om vägledningen är tillämplig i det enskilda fallet. Licenshavarna måste alltid beakta bland annat bestämmelserna i penningtvättslagen och Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd (SIFS 2019:2) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (Spelinspektionens penningtvättsföreskrifter).

Ett nytt regelverk mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Sverige tillsammans med övriga EU-länder står inför kommande regelförändringar på penningtvättsområdet. Ett nytt lagstiftningspaket antogs av medlemsstaterna den 31 maj 2024. Syftet är att åstadkomma ett mer detaljerat och harmoniserat regelverk. Lagstiftningspaketet innebär bland annat att stora delar av fjärde penningtvättsdirektivet[3] kommer att ersättas av en förordning[4] som blir bindande och direkt tillämplig som lag i medlemsstaterna.

De delar av det fjärde penningtvättsdirektivet som inte överförs till förordningen kommer att ersättas av ett nytt penningtvättsdirektiv.[5] På EU-nivå kommer även en ny myndighet att inrättas, Anti-Money Laundering Agency (AMLA). Förordningen träder ikraft den 10 juli 2027 och AMLA förväntas inleda sin verksamhet 2025.

3 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/E.

4 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1620 av den 31 maj 2024 om inrättandet av myndigheten för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism och om ändring av förordningarna (EU) nr 1093/2010, EU (nr) 1094/2010 och (EU) nr 1095/2010.

5 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1640 av den 31 maj 2024 om de mekanismer som medlemsstaterna ska inrätta för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om ändring och upphävande av direktiv (EU) 2015/849.

2 Penningtvätt och finansiering av terrorism

Vad är penningtvätt?

Penningtvättslagen syftar till att förebygga och förhindra att finanssektorn, spelsektorn och flera andra branscher utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Bestämmelserna i penningtvättslagen grundar sig till stor del på EU-direktiv (penningtvättsdirektiven)[6] som i sin tur bygger på rekommendationer från Financial Action Task Force (FATF).

Definitionen av penningtvätt framgår av 1 kap. 6 § penningtvättslagen som anger att:

Med penningtvätt avses i denna lag åtgärder med avseende på pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet som

1. kan dölja egendomens samband med brott eller brottslig verksamhet,
2. kan främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde,
3. kan främja möjligheterna för någon att undandra sig rättsliga påföljder, eller
4. innebär att någon förvärvar, innehar, hävdar rätt till eller brukar egendomen.

Upplägen för att tvätta pengar skiljer sig åt och kan vara enkla eller mer komplexa i sin utformning. Det handlar inte endast om kontanta transaktioner. Även pengar som redan finns i det finansiella systemet kan vara föremål för penningtvätt. Konsumtion av brottsligt intjänade medel omfattas av penningtvättslagens definition av penningtvätt. På den svenska spelmarknaden bedöms konsumtion av brottsvinster vara den vanligaste formen av penningtvätt.[7] Spelandet kan vara en del av den kriminelles livsstil, vilket innebär att personen kan förlora betydande summor samtidigt som eventuella vinster kan visa på legala inkomster.

Vad är finansiering av terrorism?

Med finansiering av terrorism menas att ekonomiskt stödja terrorism. Det handlar inte bara om att bidra med pengar. Terrorismfinansiering handlar även om att samla in, tillhandahålla och ta emot pengar som ska användas till terrorism. Terrorism finansieras många gånger av pengar med lagligt ursprung vilket gör att det kan vara särskilt svårt att upptäcka.

6 Det första penningtvättsdirektivet antogs 1991. EU har därefter antagit ytterligare fyra direktiv på området.

7 Se t.ex. den Nationella Riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige, 2020/2021 s. 118.

3 Allmän riskbedömning

Penningtvättslagen ställer krav på att licenshavare vidtar riskbaserade åtgärder för att motverka att verksamheten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. Med detta menas att licenshavarnas resurser i första hand ska användas där riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism är som störst i verksamheten. Där riskerna är lägre behövs inte lika omfattande åtgärder.

För att kunna arbeta riskbaserat krävs det att licenshavaren genomför en riskbedömning av den egna verksamheten, en så kallad allmän riskbedömning.[8] Den allmänna riskbedömningen är grundläggande för allt övrigt arbete med att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Den ska ligga till grund för verksamhetens rutiner och övriga åtgärder för att motverka penningtvätt och terrorismfinansiering. Omfattningen av riskbedömningen beror på verksamhetens storlek och art.[9]

Riskbedömningen ska dokumenteras. Den ska beskriva på vilket sätt licenshavarens produkter och tjänster kan utnyttjas för att tvätta pengar eller finansiera terrorism och hur stor risken är att detta sker. Alla faktorer som kan ha betydelse för riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism ska beaktas vid riskbedömningen, men typen av produkter och tjänster som erbjuds, kunder, distributionskanaler och geografiska riskfaktorer ska beaktas särskilt.[10]

Det är viktigt att riskbedömningen hålls aktuell. Därför måste den ses över och uppdateras kontinuerligt. Riskbedömningen måste även vara relevant och verklighetsanpassad, vilket kräver att licenshavare har förståelse för faktiska hot och sårbarheter. Det förutsätter att det inom verksamheten finns kunskap om penningtvätt och finansiering av terrorism i en svensk kontext. Det sagda är grundläggande för en effektiv tillämpning av det riskbaserade förhållningssättet och kräver att licenshavare löpande följer den senaste rapporteringen gällande penningtvätt och finansiering av terrorism.

Den lägesbild som presenteras av Nationellt underrättelsecentrum[11] beskriver en omfattande organiserad brottslighet i Sverige som blir allt mer komplex.[12] Bedrägerier är ett av de vanligaste brotten och en stor inkomstkälla för kriminella aktörer. Kontanter är ett väl använt betalningsmedel i kriminell ekonomi och behovet av att tvätta kontanta brottsvinster är stort. Det är även ett växande problem att allt fler unga blir rekryterade till kriminella nätverk.[13]

Kriminella aktörer som använder sig av otillåten påverkan och infiltration av legala verksamheter för att tillskansa sig fördelar beskrivs också vara ett stort samhällsproblem.[14] Inom idrotten och på spelmarknaden är denna problematik kopplad till matchfixning. Matchfixning kan användas som ett led i ett penningtvättsupplägg där det är möjligt att tjäna pengar samtidigt som pengar

8 2 kap. 1 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

9 2 kap. 2 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

10 2 kap. 1 § andra stycket lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

11 Nationellt underrättelsecentrum består av 13 myndigheter, bland annat Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, som ingår i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet.

12 Polismyndigheten - Myndighetsgemensam lägesbild, organiserad brottslighet 2023.

13 Brå rapport – Barn och unga i kriminella nätverk, 2023:13 s. 89.

14 Polismyndigheten - Myndighetsgemensam lägesbild, organiserad brottslighet 2023 s.13

tvättas. Nationella operativa avdelningen bedömer att idrottskorruption i Sverige är i ett expansivt skede.[15] På den svenska spelmarknaden bedöms risken för penningtvätt vara hög och till den vanligaste formen av penningtvätt inom sektorn hör konsumtion av brottsvinster.[16]

Licenshavare har ett eget ansvar att genom omvärldsbevakning vara uppmärksamma på aktuella risker och tillvägagångsätt för penningtvätt och finansiering av terrorism och anpassa sitt förebyggande arbete utifrån rådande omständigheter i Sverige.[17]

Viktig relevant information och rapportering på penningtvätts- och terrorismfinansieringsområdet tillhandahålls bland annat av Samordningsfunktionen mot penningtvätt och finansiering av terrorism (Samordningsfunktionen) och Finanspolisen. Samordningsfunktionen arbetar aktivt med att identifiera de sårbarheter och risker som finns i Sverige på penningtvätts- och terrorismfinansieringsområdet, vilka regelbundet presenteras i en nationell riskbedömning.

15 Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen – Fenomenrapport om idrottskorruption, 2023 s. 3.

16 Se t.ex. den Nationella Riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige, 2020/2021 s. 118.

17 2 kap. 1 § andra stycket lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

4 Riskklassificering

Riskklassificeringen av kunder ska göras med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen av verksamheten och den kunskap licenshavaren har om kunden. När en ny kund registreras hos licenshavaren ska kunden tilldelas en risknivå.[18] I penningtvättslagslagen och Spelinspektionens penningtvätts-föreskrifter listas omständigheter som kan tyda på att risken ska anses som låg respektive hög.[19] I denna vägledning inkluderas även riskklassen normal för att tydliggöra vilka åtgärder som licenshavaren förväntas vidta vid uppföljning och övervakning av kunden.

Det är viktigt att licenshavaren följer upp kundens riskklassificering kontinuerligt och vid behov justerar risknivån. Om risken med en kund bedöms vara högre än när affärsförbindelsen ingicks måste licenshavaren ta reda på mer information om kunden och vid behov skärpa den löpande uppföljningen och övervakningen. Om kunden bedöms vara av lägre risk behöver uppföljningen och övervakningen inte vara lika omfattande eller ske lika ofta.

Följande indikatorer är rekommendationer från Spelinspektionen i fråga om vad som i normalfallet bör vägas in i bedömningen av risknivån och när det finns anledning att justera den. Angivna gränser för insättningar/spelande grundar sig på 3 kap. 5 § penningtvättslagen.

Indikationer på låg risk

Spelinspektionen bedömer att kunder som gör insättningar på sammanlagt mindre än 20 000 kronor under en rullande[20] 12-månadersperiod kan anses som låg risk.

Indikationer på normal risk

Spelinspektionen bedömer att kunder som anger högre insättningsgränser än 20 000 kronor och/eller spelar för mer än 20 000 kronor under en rullande 12-månadersperiod kan anses som normal risk, om det inte finns några indikationer på att kunden bör riskklassificeras som hög risk.

Indikationer på hög risk

Som framgår av Spelinspektionens penningtvättsföreskrifter kan omständigheter som tyder på hög risk bland annat vara ovanliga eller irrationella spelmönster, ovanligt stora transaktioner, ovilja att svara på kundkännedomsfrågor eller att inkomma med dokumentation som styrker medlens ursprung.[21] Notera att om en av ovannämnda indikationer föreligger ska licenshavaren vidta lämpliga åtgärder för att hantera risken för att utnyttjas för penningtvätt, såsom att begära in information om medlens ursprung.

18 kap. 3 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

19 2 kap. 4–5 §§ lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och 2 kap. 2–3 §§ Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (SIFS 2019:2).

20 Med rullande period avses en period som istället för att fokusera på kalenderåret alltid utgår från en bestämd tidsperiod framåt.

21 2 kap. 3 § Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (SIFS 2019:2).

5 Rutiner

Licenshavare ska ha riskbaserade rutiner om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.[22] Syftet med rutinerna är att motverka de risker som har identifierats i verksamheten. Det är därför viktigt att det finns ett nära samband mellan den allmänna riskbedömningen och rutinerna.

Rutiner ska finnas om:

- Åtgärder för kundkännedom
- Övervakning och rapportering
- Behandling av personuppgifter
- Lämplighetsprövning av personal
- Regelefterlevnad och intern kontroll
- Rutiner för modellriskhantering, om sådana modeller används

För licenshavare som ingår i en koncern finns särskilda bestämmelser om koncerngemensamma rutiner. I en koncern ska moderföretaget fastställa gemensamma rutiner och riktlinjer som ska gälla för hela koncernen.[23]

22 2 kap. 8 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

23 1 kap. 9–10 §§ lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

6 Utbildning

Licenshavaren ska se till att anställda som utför arbetsuppgifter som är av betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism fortlöpande får relevant utbildning och information.[24] Utbildningen ska säkerställa att personalen har tillräcklig kunskap för att se till att licenshavarens rutiner och riktlinjer följs. Innehållet i utbildningen ska anpassas efter den anställdes uppgifter och ansvar samt licenshavarens allmänna risk-bedömning.

Tidpunkten för utbildning och kompletterande utbildning ska anpassas till vad licenshavaren har kommit fram till i sin risk-bedömning och till eventuella förändringar i verksamheten eller arbetsuppgifterna.

Närmare krav på utbildningen framgår av Spelinspektionens penningtvättsföreskrifter.[25]

24 2 kap. 14 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

25 Se 3 kap. 1 § Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd (SIFS 2019:2).

7 Kundkännedom

Grundläggande i arbetet med att försvåra och förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism är att ha tillräcklig kunskap om sina kunder. Kundkännedomsprocessen regleras framförallt i penningtvättslagens tredje kapitel och Spelinspektionens penningtvättsföreskrifter. Enligt dessa regelverk ska vissa uppgifter alltid inhämtas och vissa kontroller alltid göras. Utan tillräcklig kundkännedom får licenshavaren inte etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse eller utföra enstaka transaktioner.[26]

Den inledande kontrollen

En licenshavare måste identifiera kunden och kontrollera kundens identitet genom en oberoende och tillförlitlig källa.[27] Utöver identifieringskravet i penningtvättslagen framgår det av spellagen (2018:1138) att spelare ska uppge namn, adress och personnummer eller motsvarande vid registrering för spel och att licenshavare är skyldiga att kontrollera spelarens identitet.[28]

I Sverige kan e-legitimation, som till exempel BankID, användas till att identifiera spelare enligt spellagen. Spelinspektionen rekommenderar att licenshavare alltid använder sig av e-legitimation vid identifiering online. För kunder som initialt utgör låg risk kan det i många fall vara tillräckligt med en kontroll av e-legitimation och om kunden är en person i politiskt utsatt ställning (PEP), för att uppnå förenklade kundkännedomsåtgärder i samband med registrering online.

Affärsförbindelsens syfte och art

En licenshavare ska även, i samband med att kunden registrerar sig för spel, inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art.[29] Syftet med att hämta in information om affärsförbindelsens syfte och art är att ge licenshavaren underlag för att kunna bedöma risken som kan förknippas med kunden och hur kunden förväntas agera inom ramen för affärsförbindelsen. En sådan bedömning är nödvändig för att kunna upptäcka avvikelser från det förväntade beteendet.[30] Licenshavaren bör exempelvis ta reda på hur kunden avser att använda spelprodukterna eller speltjänsterna.

När det gäller spel om pengar kan syftet antas vara nöjesspel och/eller professionellt spelande. Med affärsförbindelsens art avses kundens förväntade spelbeteende (spelmönster), dvs. frekvensen av transaktioner och insättningarnas storlek. I regel kan kundrelationens syfte inledningsvis antas vara i *underhållningssyfte*.[31] Det är dock viktigt att vara uppmärksam på de obligatoriska insättningsgränser som kunden ska ange vid onlinespel.[32] Om angivna insättningsgränser, redan vid etableringen av affärsförbindelsen, indikerar att kunden kommer spela frekvent och för höga belopp finns det anledning att närmare undersöka om affärsförbindelsens syfte verkligen är nöjesspel. För detta krävs ytterligare kontroll och verifiering av kunduppgifter.

26 3 kap. 1 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.
27 3 kap. 7 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.
28 12 kap. 2 § spellagen (2018:1138).
29 3 kap. 12 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.
30 Prop. 2016/17:173 s. 247.
31 Prop. 2016/17:173 s. 248.
32 Se 14 kap. 7 § spellagen (2018:1138).

Mot bakgrund av ovan sagda är det viktigt att licenshavaren definierar begreppet *underhållningssyfte*. Utan att göra det blir det svårt för licenshavaren att avgöra vad ett avvikande kundbeteende egentligen innebär. Enligt Statistiska centralbyrån spenderade hushållen 9,2 procent av sina totala utgifter på rekreation, sport och kultur år 2023.[33] Detta är ett exempel på ett mått för *nöjeskonsumtion* och kan ge en indikation på när kunden ska utvärderas och riskklassificeringen revideras. En annan parameter som bör beaktas vid riskbedömningen är hur inkomstläget ser ut i Sverige. Exempelvis uppgick medianen av nettoinkomsten[34] 2023 i Sverige till cirka 320 000 kr.[35]

För att lära känna kunderna bättre redan vid den inledande kontrollen anser Spelinspektionen att licenshavare bör ställa fler frågor vid registrering av nya kunder. Licenshavarens frågor bör fokusera på kommande insättningars ursprung. Sådan information kan leda till en bättre förståelse för affärsförbindelsens syfte och art och underlätta övervakning, uppföljning och riskklassificering av kunder.

Exempel på frågor som kan ställas vid registrering av en ny kund:

- Varifrån kommer pengarna som ska användas till spelandet?
- Vad var din senaste årsinkomst/var kommer dina inkomster ifrån?

Omfattningen av åtgärderna för kundkännedom

Det är viktigt att licenshavaren följer upp kundrelationen löpande genom hela affärsförbindelsens existens. Kunskapen om kunden måste hela tiden hållas aktuell och fördjupade kundkännedomsåtgärder krävs för att förstå och kunna bedöma om kundens aktiviteter och transaktioner är legitima och motsvarar kundens riskprofil.[36] Den information som inhämtas om kunden bör också vara tillförlitlig och relevant. I Sverige är vissa relevanta uppgifter offentlig information, såsom folkbokföringsadress och inkomstuppgifter, och går att kontrollera med hjälp av externa källor.

33 Statistiska centralbyrån, Hushållens konsumtionsutgifter efter ändamål. Spel om pengar ingår i konsumtionskategorin 09 rekreation, sport och kultur.

34 Nettoinkomst är summan av en persons alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

35 Statistiska centralbyrån, Nettoinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön och ålder. Nettoinkomst, medianinkomst för boende i Sverige hela året, tkr efter region, kön, ålder och år. PxWeb.

36 Prop. 2016/17:173 s. 249.

När en spelare sätter in större belopp, när de samlade insatserna uppgår till större belopp eller när riskerna ökar på grund av andra parametrar ska kundens riskprofil ändras och ytterligare åtgärder vidtas. Om kunden anses utgöra hög risk ska skärpta åtgärder, såsom utredning kring medlens ursprung, vidtas.[37] Skärpta åtgärder för kundkännedom ska även vidtas i de fall avvikelser eller misstänkta transaktioner och aktiviteter uppmärksammas inom ramen för licenshavarens övervakning av pågående affärsförbindelser.[38] Kunden behöver således inte ha klassats som hög risk för att skärpta åtgärder ska vidtas.

Hur omfattande åtgärder som behövs beror på komplexiteten hos produkten eller tjänsten och de risker som kan förknippas med produkten/tjänsten eller den unika affärsförbindelsen.[39]

Stora, ovanliga och/eller irrationella insättningar bör stoppas och verifieras innan kunden har möjlighet att omsätta insättningen. Verifiering i sammanhanget syftar till att säkerställa att kunden är rätt innehavare av det bankkonto som är kopplat till spelkontot och att insättningarna har sitt ursprung i legalt förvärvade medel. Spelinspektionen har i tidigare tillsynsärenden på penningtvättsområdet uppmärksammat att skärpta åtgärder för kundkännedom ofta vidtas försent i förhållande till när insättningar görs. När licenshavare upptäcker misstänkta transaktioner ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas skyndsamt och så snart som möjligt.[40] Det är med andra ord viktigt att dessa åtgärder vidtas direkt, exempelvis i samband med insättningen och inte först när spelaren vill ta ut pengar från spelkontot.

Om kunden inte kan verifiera insättningen eller är motvillig till att informera om pengarnas ursprung kan det finnas anledning till att rapportera kunden till Finanspolisen.

Vid ett riskbaserat arbete ska åtgärderna stå i proportion till riskerna, exempelvis kan uppgifter om årsinkomst vara lämpligt att inhämta vid normal risk medan det krävs ytterligare verifieringar och kontakt med kunden för att ta reda på var kundens pengar kommer ifrån vid hög risk.

Closed loop som riskminimerande åtgärd

Licenshavare som tillhandahåller flera alternativ för insättningar och uttag bör vara särskilt vaksamma på att insättningar och uttag kan ske till olika konton. Ett sätt att minska vissa risker för penningtvätt och finansiering av terrorism kan vara att tillämpa så kallade closed loop-transaktioner, vilket innebär att kunden endast har möjlighet att ta ut pengar till det konto som insättningen gjordes ifrån. Detta kan åstadkommas genom att endast tillåta kunden att använda ett konto för alla transaktioner.

Det ska tilläggas att förekomsten av closed loop-transaktioner inte säkerställer att insättningar till ett spelkonto kommer från

37 3 kap. 16 § spellagen (2018:1138).
38 4 kap. 1–2 §§ lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.
39 2 kap. 1 § och 3 kap. 14 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.
40 Se Förvaltningsrätten i Linköpings dom i mål nr 7081–21.

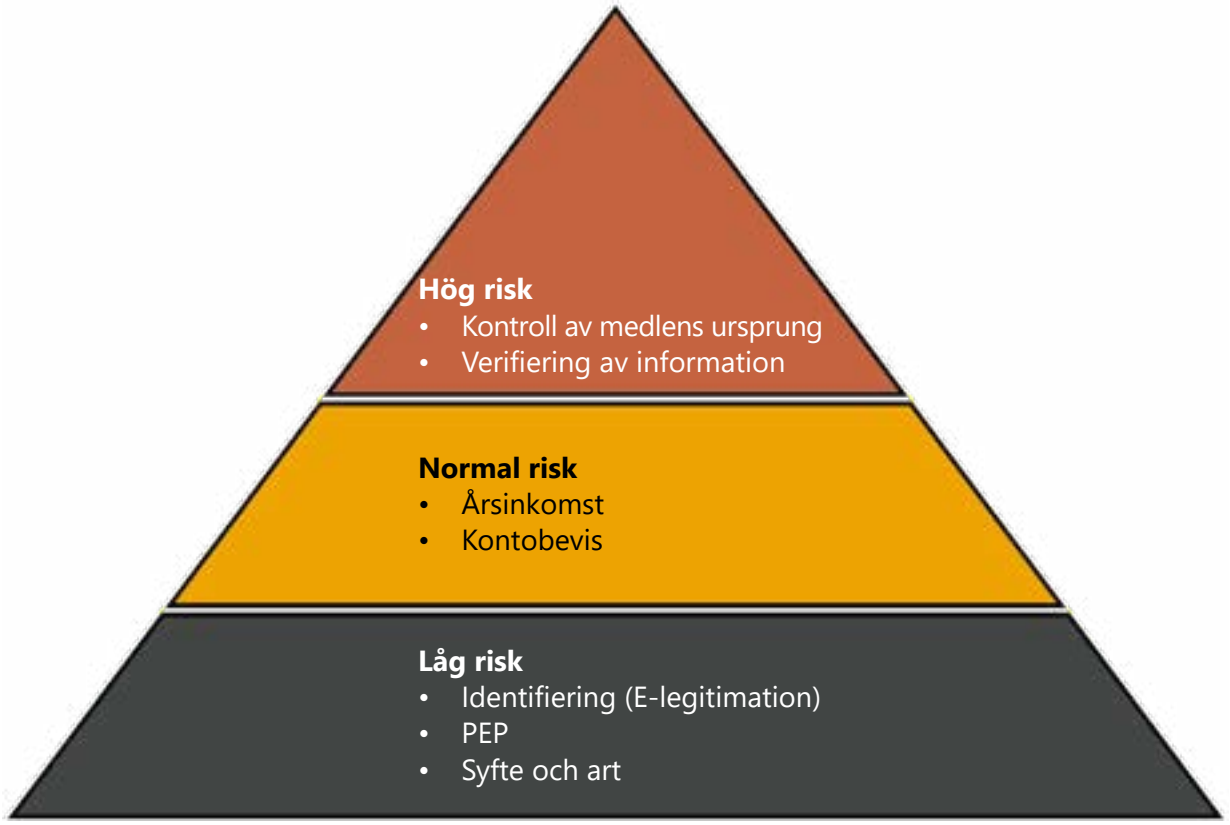

Bilden sammanfattar hur kundkännedomsåtgärder vid olika risknivåerna kan se ut, utifrån beskrivningen nedan.

legalt förvärvade medel. Spelinspektionens penningtvättstillsyn har visat att det är vanligt förekommande att licenshavare utgår från nettoinsättningar/tidigare spelvinster och antar att, utan att inhämta ytterligare uppgifter, medlen kommer från tidigare uttag från spelkontot. För att styrka medlens ursprung krävs i regel en kontroll av bankkontoutdrag för att kunna verifiera att det exempelvis är vinster som betalats ut från licenshavaren och som åter sätts in på spelkontot.

För att kunder ska kunna klassas som **låg risk** ska som minst åtgärder som innebär identifiering av kunden och kontroll av PEP ha vidtagits. Oberoende av risknivå ska licenshavaren inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art. Den informationen ska även utvärderas löpande.

Kundkännedomsåtgärder vid **normal risk** bör, utöver ovanstående åtgärder, innefatta inhämtande av uppgifter om årsinkomst. Vid behov kan även verifiering av bankkonton behöva genomföras.

Vid **hög risk** ska samtliga åtgärder enligt ovan vidtas. Ytterligare uppgifter om kunden ska inhämtas i form av information om medlens ursprung (SOW/SOF).[41] Med medlens ursprung avses närmare information om kundens ekonomiska situation och var de belopp som sätts in på spelkontot kommer ifrån. Verifiering av information ska säkerställa att uppgifterna är korrekta och överensstämmer med vad kunden har uppgett.

41 4 kap. 2 § Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (SIFS 2019:2).

8 Bevarande av handlingar och uppgifter

Regler om dokumentation och om hur personuppgifter ska sparas finns i penningtvättslagens femte kapitel. Där framgår bland annat att licenshavaren är skyldig att bevara handlingar och uppgifter om kundkännedom, uppgifter om transaktioner som genomförts inom en affärsförbindelse samt enstaka transaktioner som omfattas av kravet på kundkännedom.

Licenshavarna ska bevara handlingar och uppgifter som avser åtgärder som har vidtagits för kundkännedom i fem år.[42] Sådana handlingar och uppgifter ska vara daterade, i enlighet med Spelinspektionens penningtvättsföreskrifter.[43]

42 5 kap. 3 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

43 6 kap. 1 § Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd (SIFS 2019:2).

9 Modellriskhantering

Om licenshavaren använder modeller för riskbedömning, riskklassificering, övervakning eller liknande ska det finnas rutiner för modellriskhantering. Rutinerna ska syfta till att utvärdera och kvalitetssäkra de modeller som licenshavaren använder.[44] Med begreppet modell avses förfaranden som syftar till att automatisera eller standardisera de bedömningar och andra förfaranden som verksamhetsutövare har för att uppfylla de olika kraven i penningtvättslagen.[45] Som exempel kan nämnas automatiserade övervakningssystem som är programmerade för att varna eller flagga för transaktioner som av licenshavare ansetts vara förenade med hög risk eller annars avvikande.

Omfattningen av och innehållet i rutinerna och riktlinjerna ska bestämmas med hänsyn till licenshavarens storlek och art samt den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som identifierats i den allmänna riskbedömningen.[46]

44 6 kap. 1 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

45 Prop 2016/17:173 s. 547.

46 2 kap. 2 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

10 Övervakning

Inom ramen för penningtvättslagens krav på kundkännedom ska licenshavare fortlöpande följa upp affärsrelationen till sina kunder.[47] Den löpande uppföljningen av affärsförbindelsen har två syften. Det ena syftet är att säkerställa att kunskapen om kunden är uppdaterad, korrekt och tillräcklig för att motivera risken som kan förknippas med kunden. Det andra syftet är att upptäcka avvikande transaktioner och aktiviteter för att förhindra att kunden försöker tvätta pengar eller finansiera terrorism.[48]

För att kunna upptäcka avvikelser från det förväntade måste licenshavare övervaka och granska transaktioner och aktiviteter i enlighet med 4 kap. 1 § penningtvättslagen.

Det innebär att kontrollera och dokumentera att de transaktioner som utförs stämmer överens med den kunskap som företaget har om kunden, dennes affärs- och riskprofil och, om det behövs, varifrån kundens ekonomiska medel kommer. Om licenshavaren uppmärksammar avvikelser från det förväntade beteendet ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas.[49]

Omfattningen av övervakningen och granskningen och hur ofta denna ska ske beror på riskerna i den aktuella affärsförbindelsen.

47 3 kap. 13 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

48 Prop 2016/17:173 s. 249.

49 4 kap. 2 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

11 Rapportera till Finanspolisen

Finanspolisens uppdrag är både att vara Sveriges Financial Intelligence Unit och att vara en del av den nationella underrättelseverksamheten inom Polismyndigheten. Finanspolisen omhändertar information om förbrott till penningtvätt eller när penningtvätt kan misstänkas vara ett led i att dölja vinning av brott. Finanspolisen ska även omhänderta information som omfattar finansiering av terrorism.

Enligt penningtvättslagens fjärde kapitel är licenshavare skyldiga att granska och rapportera misstänkta transaktioner. För att rapportera behöver det inte finnas bevis för att penningtvätt eller finansiering av terrorism faktiskt har skett. Om misstanken kvarstår efter granskning ska rapportering ske till Finanspolisen utan dröjsmål.

Om licenshavaren har gjort bedömningen att det föreligger skälig grund att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism enligt ovan behöver inga ytterligare åtgärder, i form av skärpta kundkännedomsåtgärder, vidtas.[50] Rapportering till Finanspolisen föranleder inte heller något direkt krav på att avsluta en affärsförbindelse. Det ska dock tilläggas att licenshavaren alltid är skyldig att avsluta en affärsförbindelse om licenshavaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism.[51] Mot bakgrund av detta bör en rapport till Finanspolisen medföra att licenshavaren genomför en förnyad bedömning av risken med kunden och skärper övervakningen av affärsförbindelsen.

50 4 kap. 2 § andra stycket lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

51 3 kap. 1 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

I penningtvättslagen finns regler om tystnadsplikt som innebär att det inte är tillåtet att för kunden eller någon utomstående obehörigen röja att rapportering till Finanspolisen har skett eller kommer att ske.[52]

Antalet misstankerapporter till Finanspolisen har ökat genom åren för samtliga branscher. Spelbranschen stod för 9 procent av den totala inrapporteringen 2023. För att säkerställa att information omhändertas på bästa sätt är kvaliteten på rapporterna av stor betydelse för Finanspolisen. Det är därför viktigt att rapporten innehåller alla omständigheter som ger stöd för misstanken och att den följer datastrukturen i rapporteringssystemet goAML. Anledningen till att Finanspolisen avvisar en del rapporter beror i många fall på att grundläggande information saknas eller att rapportören inte beskrivit tillräckligt tydligt varför transaktionen eller beteendet ansetts misstänkt.[53]

Läs mer om rapportering till Finanspolisen och rapportera här:

https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/

https://fipogoaml.polisen.se/Home

52 4 kap. 9 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

53 Finanspolisens årsrapport 2023, s. 9.

12 Intern kontroll och visselblåsning

Verksamhetens storlek och art

I 7 kap. Spelinspektionens penningtvättsföreskrifter finns närmare bestämmelser om i vilka fall licenshavaren är skyldig att utse särskilt utsedd befattningshavare, centralt funktionsansvarig och inrätta en oberoende granskningsfunktion. Där anges att licenshavare är skyldiga att inrätta nämnda funktioner i verksamheter som föregående verksamhetsår har haft insatser före utbetalda vinster om minst 50 miljoner kronor. Om sådana uppgifter saknas beaktas istället om licenshavaren i sin licensansökan har angivit uppskattade insatser före utbetalda vinster till minst 50 miljoner kronor.

Om det är motiverat med hänsyn till verksamhetens storlek och art ska licenshavaren utse:

- En medlem av ledningsgruppen, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare som ansvarar för att licenshavaren genomför de åtgärder som krävs enligt penningtvättslagen.
- En centralt funktionsansvarig som ansvarar för att löpande kontrollera att det finns riktlinjer, kontroller och förfaranden som effektivt hanterar verksamhetens risker för penningtvätt och finansiering av terrorism samt att rapportering till Finanspolisen görs.
- En oberoende granskningsfunktion som ansvarar för att granska att licenshavaren följer penningtvättslagen.

System för visselblåsning

Enligt penningtvättslagen ska licenshavaren se till att det finns system för visselblåsare, vilket betyder att det ska finnas en möjlighet för anställda och uppdragstagare att internt anmäla om licenshavaren bryter mot penningtvättsreglerna.[54] Rapporteringen ska ske genom en särskild, självständig och anonym kanal.[55]

54 6 kap. 4 § lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

55 7 kap. 12 § Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (SIFS 2019:2).

Vägledning för arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism, version 2

Spel inspek tionen

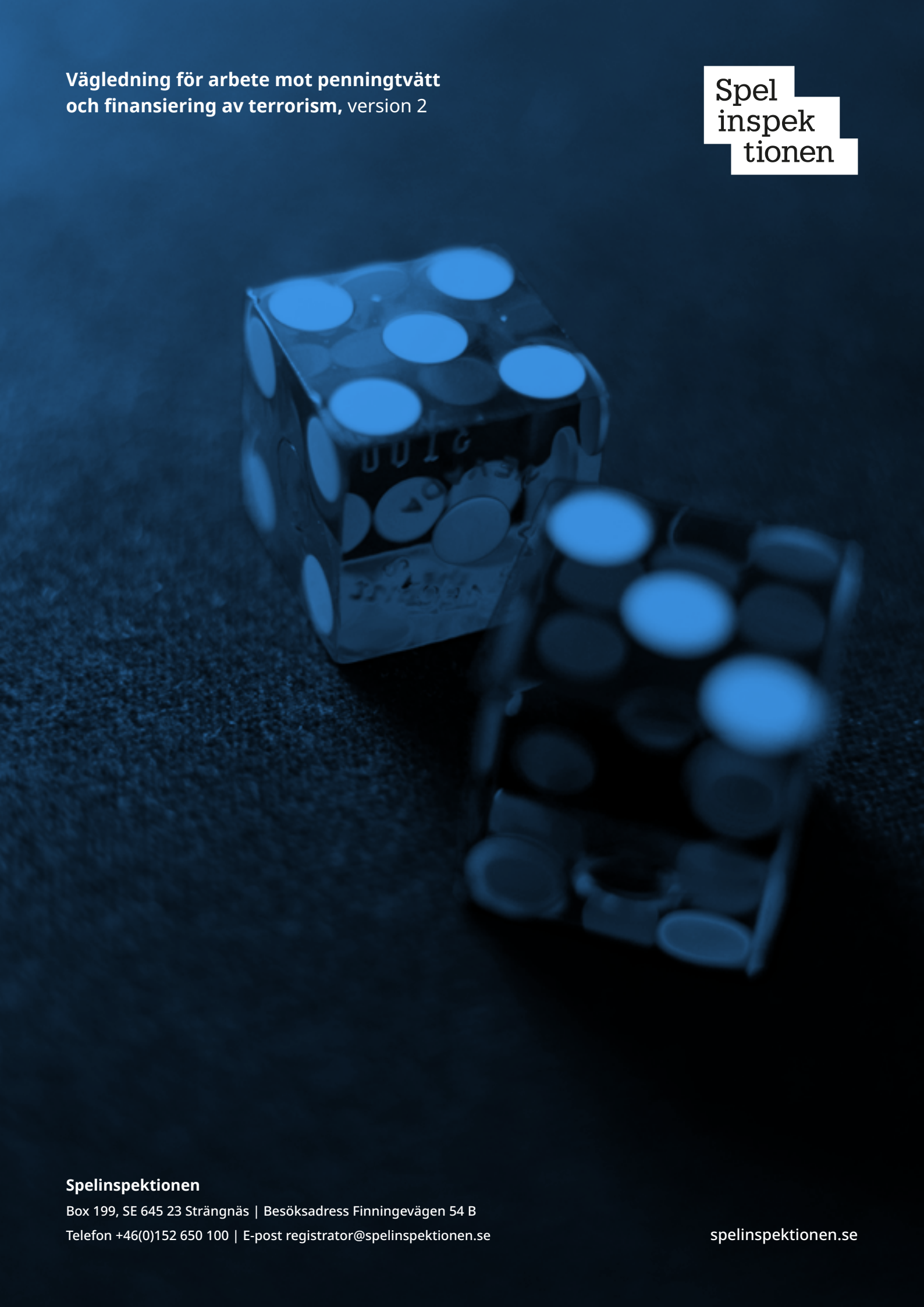

Spelinspektionen
Box 199, SE 645 23 Strängnäs | Besöksadress Finningevägen 54 B
Telefon +46(0)152 650 100 | E-post registrator@spelinspektionen.se

spelinspektionen.se